

AFAM
Asociația Femeilor
Antreprenoare
din Moldova

Dimensiunea Socială (S) din ESG – Comunități Locale și Turism Responsabil

Explorând impactul turismului asupra comunităților din Republica Moldova și contribuția sectorului la dezvoltarea durabilă prin incluziune socială, echitate și respectarea culturii locale.

Obiectivele Temei

01

Rolul Social al Turismului

Înțelegerea modului în care turismul promovează incluziunea socială, echitatea și păstrarea culturii locale

02

Implicarea Comunităților

Analiza modalităților prin care comunitățile locale participă la dezvoltarea turistică

03

Provocări Sociale

Identificarea problemelor generate de turismul nesustenabil: gentrificare, excluziune, migrație

04

Context Național

Evaluarea situației din Republica Moldova și a impactului turismului asupra comunităților locale

05

Politici și Practici

Integrarea recomandărilor oficiale și prezentarea studiilor de caz relevante

Ce Reprezintă Dimensiunea Socială în Turism?

Dimensiunea Socială a conceptului ESG în turism se referă la impactul pe care industria turistică îl are asupra oamenilor și comunităților locale. Un turism responsabil din punct de vedere social presupune că dezvoltarea destinațiilor implică activ comunitatea gazdă, respectă cultura locală și distribuie echitabil beneficiile economice.

Spre deosebire de turismul orientat strict pe profit, abordarea ESG subliniază **incluziunea socială, echitatea și bunăstarea localnicilor**, alături de conservarea mediului. Turismul devine astfel un instrument puternic de dezvoltare durabilă.

Turismul ca Instrument de Dezvoltare

Dacă este bine planificat, turismul creează oportunități economice pentru grupuri vulnerabile, protejează patrimoniul cultural și întărește coeziunea socială. În absența unei viziuni sustenabile, însă, turismul poate genera tensiuni sociale grave.

Oportunități Economice

Crearea locurilor de muncă și venituri pentru comunități vulnerabile și zone izolate

Protecția Patrimoniului

Conservarea tradițiilor culturale și valorificarea identității locale autentice

Coeziune Comunitară

Întărirea legăturilor sociale și construirea mândriei locale prin turism responsabil

Rolul Social al Turismului

**Incluziune • Echitate • Ocupare •
Identitate Culturală**

Contribuția la Crearea de Locuri de Muncă

Sectorul turistic contribuie la **crearea de locuri de muncă diverse** – de la servicii de cazare și ghidaj, la meșteșuguri și producție locală – adesea în zone unde alte oportunități economice sunt limitate.

Un aspect important este că turismul angajează frecvent **femei și tineri**, oferind acestora șansa la venit și emancipare economică mai mult decât multe alte sectoare.

54%

Forță de Muncă Feminină

Procentul femeilor angajate în sectorul turistic la nivel global

La nivel global, turismul este un domeniu-cheie pentru promovarea egalității de gen și a incluziunii tinerilor, oferind acces la venituri și dezvoltare profesională.

Promovarea Incluziunii Sociale

Turismul poate stimula **incluziunea socială** prin integrarea grupurilor marginalizate în activități turistice. Prin inițiative de turism comunitar sau social, persoane din medii defavorizate pot fi implicate ca antreprenori, ghizi locali sau artiști.

→ Antreprenoriat Local

Persoane din comunități defavorizate devin proprietari de pensiuni, restaurante sau ateliere artizanale

→ Ghidaj și Interpretare

Localnici împărtășesc cunoștințele despre cultura și istoria regiunii, obținând venit și recunoaștere

→ Meșteșuguri Tradiționale

Artiști și meșteșugari își valorifică abilitățile prin vânzarea produselor către turiști

Echitate și Reducerea Disparităților

Turismul responsabil crește **echitatea** – asigurând accesul echitabil la beneficiile economice și reducând disparitățile dintre urbani și rurali sau dintre regiuni bogate și sărace.

"Un turism sustenabil **crează locuri de muncă și promovează cultura și produsele locale**, contribuind la dezvoltare incluzivă."

— Organizația Mondială a Turismului (OMT)

Agenda 2030: Obiectivele de Dezvoltare Durabilă

Turismul sustenabil este încadrat explicit în **Agenda 2030 a ONU**, care stabilește obiective clare pentru dezvoltarea responsabilă a sectorului.

ODD 8.9

Până în 2030, implementarea politicilor ce promovează turismul durabil cu efecte pozitive sociale și culturale

ODD 11

Orașe și comunități sustenabile – gestionarea turismului pentru a nu degrada calitatea vieții urbane

ODD 12

Consum și producție responsabile – monitorizarea impactului turismului durabil

Protejarea și Valorificarea Identității Culturale

Prin promovarea tradițiilor locale – meșteșuguri, gastronomie, obiceiuri, patrimoniu arhitectural – turismul responsabil ajută comunitățile să-și păstreze **specificul cultural** și chiar să-l transforme într-un atu economic.

Vizitatorii caută adesea experiențe autentice, ceea ce încurajează transmiterea tradițiilor din generație în generație. Implicarea comunităților locale în turism conduce la **mândrie locală și regenerare culturală**.

Beneficiile Culturale ale Turismului

Festivaluri Folclorice

Evenți culturale care celebrează tradițiile locale și atrag vizitatori interesați de autenticitate

Expoziții Meșteșugărești

Demonstrații ale meșterilor populari care păstrează vie tradiția artizanală

Trasee Cultural-Istorice

Rute care prezintă patrimoniul arhitectural și istoricul comunităților locale

Dialog Intercultural

Stimularea schimbului de valori și respectului pentru diversitate culturală

CAPITOL 3

Implicarea Comunităților Locale

Vocea Localnicilor Contează

Participarea comunităților este o condiție fundamentală pentru turismul responsabil și sustenabil.

Forme de Implicare Comunitară

Planificare Strategică

Consultări publice, ateliere participative și parteneriate public-privat-comunitate în dezvoltarea strategiilor turistice

Gestionare Directă

Organizații locale de turism, cooperative turistice și proprietate locală a afacerilor turistice

Co-Crearea Ofertei

Localnicii contribuie cu cunoașterea detaliată a zonei și a patrimoniului local în proiectarea produselor turistice

Monitorizare și Evaluare

Participarea activă în evaluarea impactului turismului și ajustarea strategiilor în funcție de nevoile comunității

Modelul Albergo Diffuso

Un exemplu recunoscut în Europa este modelul italian *Albergo Diffuso*, în care **sătenii administrează împreună un "hotel răsfirat"**.

Casele tradiționale din sat sunt folosite pentru cazarea turiștilor, aceștia trăind printre localnici și contribuind direct la economia satului. Turiștii interacționează zilnic cu localnicii – merg la brutăria din sat, la târgul tradițional, participă la viața comunității.

Acest model **întărește legătura socială** și permite localnicilor să dețină controlul asupra ritmului și formei dezvoltării turistice.

Acceptarea Socială a Turismului

Implicarea comunității sporește **gradul de acceptare socială** a turiștilor. Când localnicii se simt parte din povestea turistică a zonei lor și beneficiari direcți ai acesteia, ei sunt mult mai deschiși și ospitalieri.

- ❏ **Important:** În schimb, dacă deciziile se iau în absența lor, pot apărea tensiuni și resentimente față de vizitatori. Pentru a formaliza implicarea, unele destinații au creat Organizații de Management al Destinației (OMD) cu reprezentare locală în consiliile de conducere.

Recomandări Europene

La nivelul UE, se recunoaște că **regiunile, orașele și satele** au un rol central în dezvoltarea turismului durabil, iar strategiile trebuie să integreze comunitățile locale și să le dezvolte capacitățile.

Instruire și Perfecționare

Dezvoltarea competențelor locale în management, marketing digital, ghidaj și conservarea patrimoniului

Parteneriate Strategice

Colaborări între sectorul public, privat și comunitar pentru dezvoltare durabilă

Reprezentare în Decizie

Integrarea vocii comunităților în structurile de guvernare turistică

Turismul Comunitar

Turismul comunitar (community-based tourism) – unde comunitatea planifică, deține și împarte beneficiile turismului – este considerat un model de bună practică.

Acest model pune oamenii pe primul plan: **satisfacția localnicilor devine un indicator de succes la fel de important precum cea a turiștilor.** Prin implicare, se asigură că dezvoltarea turistică aduce beneficii reale comunității gazdă – venituri, infrastructură îmbunătățită, vizibilitate culturală – menținând totodată control local asupra resurselor.

Provocările Sociale ale Turismului Nesustenabil

**Gentrificare • Excluziune •
Migrație**

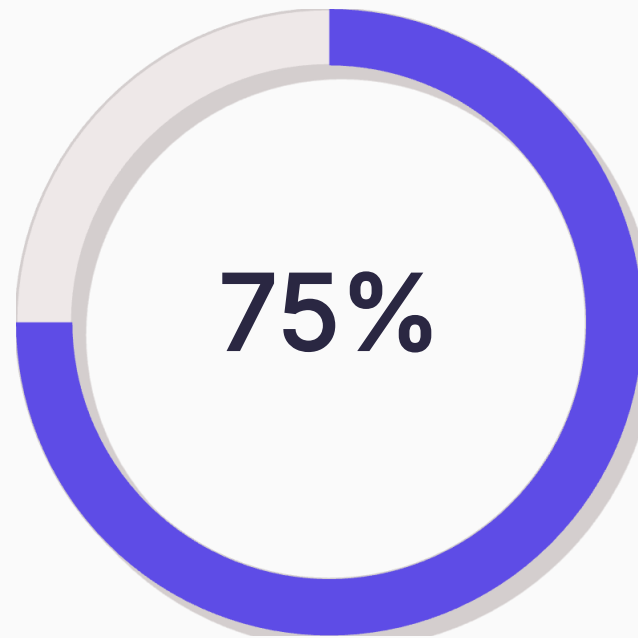

Gentrificarea Turistică

Gentrificarea în context turistic se referă la transformarea cartierelor sub influența masivă a turismului, astfel încât locuințele și serviciile locale devin inaccesibile pentru rezidenții originali.

Pe măsură ce o destinație devine tot mai populară, investitorii și proprietarii pot converti un număr mare de apartamente în închirieri pe termen scurt (de tip Airbnb) sau spații comerciale turistice. Acest lucru duce la **creșterea chiriilor și a prețurilor imobiliare.**

Impactul Gentrificării: Cazul Barcelona

Creșterea chiriilor în cartierele turistice ale Barcelonei în ultimii 10 ani

În Barcelona, s-a constatat că **cele mai mari pierderi de populație locală** au avut loc în cartierele cu cele mai multe apartamente **Airbnb**, fenomen numit *"turistificare"*.

Gentrificarea produce **segregare urbană** – zonele populare devin enclave pentru turiști și rezidenți înstăriți, în timp ce familiile locale sunt nevoite să se mute la periferie.

Se degradează astfel **țesutul social și identitatea cartierelor**, acestea pierzându-și autenticitatea și funcționalitatea pentru viața de zi cu zi.

Excluziunea Localnicilor

Un turism excesiv (overtourism) poate aglomera atât de mult orașele sau stațiunile, încât rezidenții ajung să evite propriile centre și atracții, simțindu-se străini în orașul lor.

Spații Publice Inaccesibile

Plaje ocupate de șezlonguri contra cost, centre urbane supraaglomerate, parcuri transformate în atracții turistice

Comerț Orientat Extern

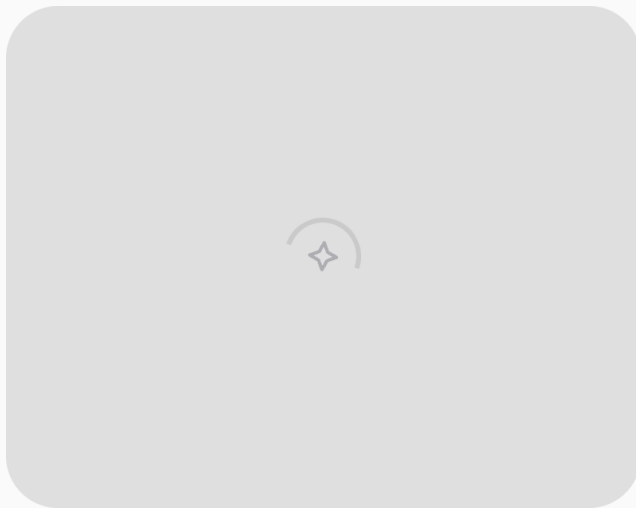
Magazinele locale înlocuite de suveniruri și servicii scumpe orientate spre vizitatori

Excluziune Economică

Beneficiile distribuite inegal – corporații externe profită în timp ce producătorii locali rămân pe dinafară

Proteste Anti-Turism în Europa

În insulele grecești, localnicii au inițiat "mișcarea prosopului" pentru a protesta că nu mai au loc pe plajele acaparate de beach-baruri de lux.

În Palma de Mallorca sau Veneția, comunitățile au organizat proteste împotriva pierzării controlului asupra orașului din cauza afluxului neconținut de vizitatori. Circa 7,5% dintre rezidenții din Barcelona se declară ostili turiștilor.

Migrația Forțată de Turism

Atunci când turismul nu aduce beneficii comunităților locale, ba chiar **aggravează sărăcia** prin creșterea costului vieții sau prin slujbe sezoniere precar plătite, oamenii sunt împinși să migreze.

În zonele rurale, dacă potențialul turistic nu este valorificat sustenabil, oportunitățile economice rămân limitate, accentuând exodul populației tinere spre orașe sau străinătate.

Pe de altă parte, turismul de masă în orașe poate atrage **migrație de oportunitate**, creând tensiuni cu forța de muncă locală și modificând structura comunității.

Soluții și Măsuri de Protecție

Conștiente de aceste pericole, multe comunități cer autorităților **reglementări stricte** pentru a ține sub control fluxurile turistice și a proteja cultura locală.

1

Limitarea Fluxurilor

Restricții la numărul de turiști în anumite zone sensibile

2

Reglementări Locuințe

Limitări la închirierea apartamentelor în regim hotelier

3

Taxe și Permise

Instrumente economice pentru gestionarea presiunii turistice

4

Educarea Vizitatorilor

Promovarea comportamentului responsabil și respectuos

5

Diversificare Ofertă

Redirecționarea turiștilor către comunități mai puțin cunoscute

CAPITOL 5

Turismul în Republica Moldova

Date, Tendințe și Oportunități

Contextul Național

În Republica Moldova, turismul este recunoscut drept un domeniu cu potențial de a **dinamiza comunitățile locale**, mai ales în mediul rural. Deși contribuția industriei turistice la PIB-ul țării este deocamdată modestă, strategia de dezvoltare națională urmărește creșterea acestui sector într-un mod sustenabil.

0.6%

Contribuția la PIB

Media 2016-2018, cu potențial semnificativ de creștere

Documente Strategice Naționale

Strategia "Moldova Europeană 2030"

Cadrul strategic general pentru dezvoltarea durabilă a țării, cu accent pe turism responsabil

Programul Național de Dezvoltare a Turismului 2025-2028

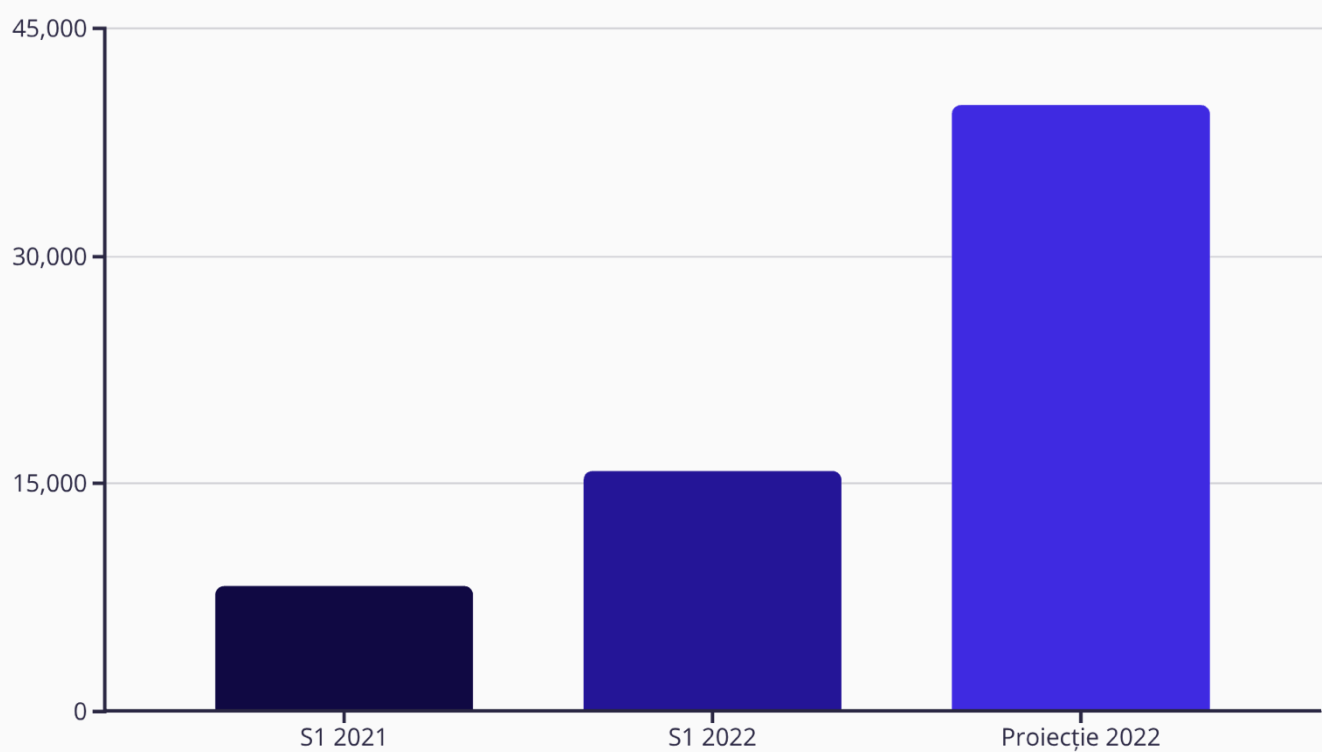
Accent pe diversificarea produselor turistice: agroturism, ecoturism, turism rural, vitivinicol, gastronomic și cultural

Implicarea Diasporei

Consolidarea rolului comunităților locale și a diasporei moldovenești în promovarea destinațiilor

Creșterea Turismului Rural

Evoluția Vizitatorilor în Agropensiuni

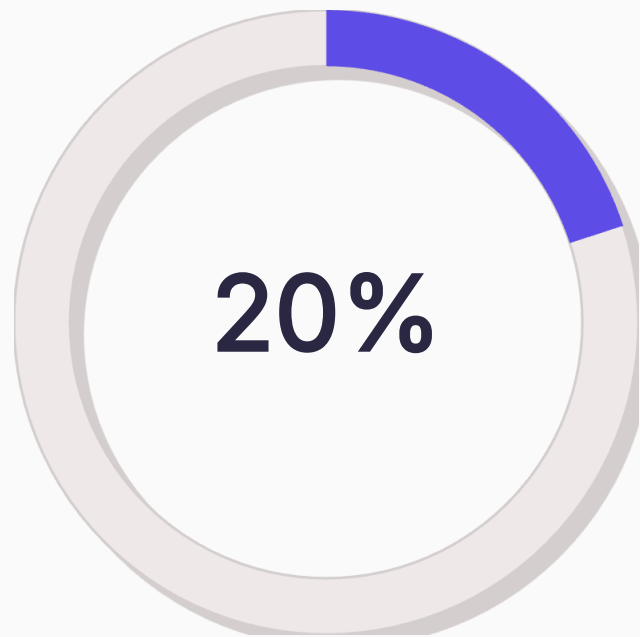

O evoluție notabilă în ultimii ani este dezvoltarea turismului rural și intern. Agropensiunile au cunoscut o creștere impresionantă a numărului de vizitatori locali.

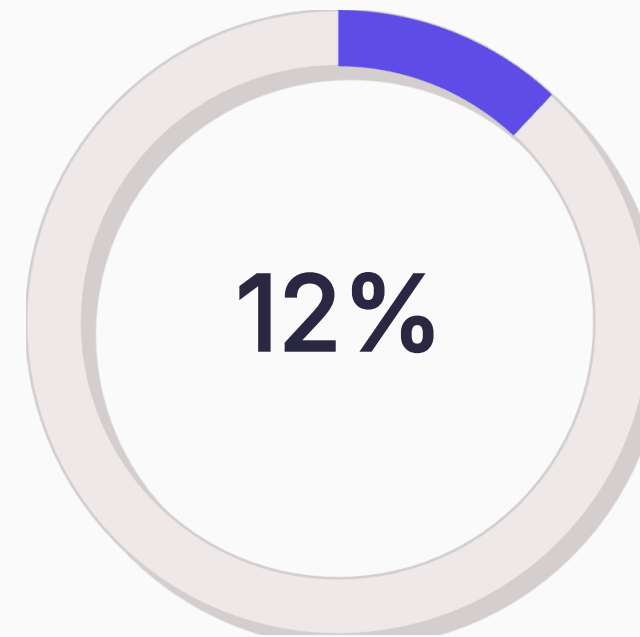
Majoritatea covârșitoare a vizitatorilor au fost cetățeni moldoveni (peste 22.000 în primele două trimestre din 2022), semn că turismul intern capătă avânt.

Potențialul Turismului Rural

Autoritățile și experții consideră că **turismul rural are un potențial enorm** pentru Moldova, putând contribui la creștere economică și la dezvoltarea satelor dacă este susținut corespunzător.

Creșterea capacităților de cazare în pensiuni (2021 vs 2019)

Grad de ocupare anual în 2022 (în creștere de la 5% în 2020)

Deși gradul de ocupare anual rămâne încă mic, există loc mult de creștere. Provocarea este să transforme aceste pensiuni într-un mod sustenabil de trai pentru gospodăriile rurale.

Inițiative Culturale Comunitare

Pe lângă pensiuni, un rol important îl joacă **inițiativele culturale comunitare**. În diverse regiuni, muzeele locale, atelierele meșteșugărești și evenimentele tradiționale atrag vizitatori și implică localnicii.

Un exemplu este proiectul transfrontalier *CULTURISE*, care a creat o **Hartă Culturală Transfrontalieră** cu 20 de obiective turistice din Moldova și 20 din România, stimulând implicarea activă a comunităților locale în promovarea patrimoniului.

CAPITOL 6

Politici și Recomandări

Strategii Naționale și Internaționale

Obiectivul Programului Național "Turism 2028"

Moldova să devină o destinație competitivă și durabilă, capabilă să ofere beneficii economice, sociale și de mediu comunităților locale și generațiilor viitoare.

Acest enunț subliniază explicit tripla responsabilitate ESG: nu doar creștere economică, ci și progres social local și protecția mediului.

Dezvoltarea Destinațiilor Rurale

Sprijinirea satelor și regiunilor rurale în valorificarea potențialului turistic local

Antreprenoriat Local

Susținerea micilor afaceri și a inițiativelor antreprenoriale în turism

Pregătirea Forței de Muncă

Instruirea localnicilor în ospitalitate, marketing și management turistic

Diversificare Culturală

Crearea de experiențe turistice bazate pe cultura și tradițiile locale autentice

Recomandări Practice pentru Turism Responsabil

1 Implicare Comunitară Continuă

Integrarea sistematică a localnicilor în deciziile privind turismul prin forumuri locale, consultări periodice și parteneriate. Sprijinirea formării asociațiilor de turism locale sau cooperative.

2 Educație și Dezvoltare de Competențe

Programe ample de formare în limbi străine, abilități de ghidaj, marketing online și management. Instruirea ar trebui să includă și componenta de ospitalitate și interculturalitate.

3 Politici de Locuire Responsabile

Limite la autorizațiile pentru apartamente turistice în zone rezidențiale, taxe speciale pe proprietățile deținute de nerezidenți, scheme de sprijin pentru chiriașii locali.

4 Distribuția Beneficiilor Economice

Turism bazat pe lanț scurt – furnizori locali de alimente, ghizi autohtoni, materiale locale. Promovarea certificărilor locale ("Produs local", "Gospodărie autentică").

5 Monitorizarea Impactului Social

Introducerea indicatorilor de sustenabilitate socială: satisfacția localnicilor, evoluția prețurilor, procentul de afaceri locale, rata de migrație. Colectarea și analiza datelor anuale.

STUDII DE CAZ

Exemple de Turism Comunitar

Studii de Caz Internaționale

Moldova: Casa Părintească, Palanca

Muzeu al tradițiilor rurale și pensiune turistică administrată de o familie de meșteri populari. Oferă ateliere de artizanat, gătit la vatră și cazare autentică, atrăgând turiști și susținând comunitatea locală.

Moldova: Orheiul Vechi

Model integrat de turism comunitar unde satele Butuceni și Trebujeni oferă pensiuni agroturistice în gospodării tradiționale. Festivalul DescOperă aduce cultură internațională direct în mijlocul comunității.

Columbia: Comuna 13, Medellín

Foști membri ai bandelor au devenit ghizi turistici, transformând unul dintre cele mai periculoase cartiere într-o destinație culturală plină de artă urbană și povești de reziliență comunitară.

Columbia: Distrito Chocolate

Colectiv de fermieri care au înlocuit culturile ilegale de coca cu arbori de cacao, oferind vizitatorilor ateliere interactive și "construind pacea prin magia ciocolatei".

Aceste exemple demonstrează **puterea turismului ca agent al schimbării sociale**, arătând cum întâlnirea cu vizitatorii într-un cadru gestionat de comunitate stimulează dialogul, reduce prejudecățile și oferă localnicilor un nou statut – acela de gazde mândre și ambasadori ai culturii lor.